

21 ianuarie 2024

CĂTRE: **MINISTERUL ENERGIEI**

ÎN ATENȚIA: **Domnului Ministru Sebastian-Ioan Burduja**

REF: **Punct de vedere al AmCham România privind proiectul Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC) actualizat**

Stimate domnule Ministru,

În numele Camerei de Comerț Americane în România (AmCham România), prin Comitetul pentru Energie, vă aducem în atenție punctul de vedere al comunității noastre de afaceri privind proiectul Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC) actualizat.

Ca notă generală, considerăm că este imperativ ca obiectivele incluse în PNIESC să fie însoțite de un **calendar care să cuprindă termene de implementare, norme privind alocarea de resurse și persoanele desemnate responsabile de implementare**, pentru a garanta credibilitatea, fezabilitatea și trasabilitatea angajamentelor asumate. Se impune ca pentru fiecare politică și măsură (P&M) să se estimeze bugetul pe termen lung (minim 2024-2030, în mod ideal până în 2050), stadiul actual măsurat prin indicatori specifici, țintele propuse pentru 2030 și 2050 și planurile de acțiuni în funcție de timp, alocările de resurse, actorii responsabili pentru implementare, analiza SWOT, analizele de sensibilitate (dacă este cazul) ș.a.m.d. De asemenea, considerăm oportună includerea unui raport care să reflecte, pentru intervalele 2024-2030 și 2030-2050, corelarea între:

- Evoluția producției, respectiv a consumului, de energie electrică (EE);
- Scoaterile din exploatare a unităților de producție de EE din surse poluante;
- Punerile în funcțiune a capacităților de producție de EE din surse regenerabile (RES);
- Sursele de finanțare a investițiilor în capacități de producție RES, cu împărțirea acestora între privat și fondurile gestionate de ministere și evidențierea bugetelor anuale alocate;
- Evaluarea necesarului de finanțare a investițiilor în rețelele de distribuție a EE, cu precizarea surselor de finanțare;
- Evidențierea bugetelor de investiții în rețele EE alocate anual din fonduri gestionate de ministere (fonduri europene/PNRR). Spre exemplu, în ce privește P&M51. *Spre exemplu, în ce privește P&M51. Sprijin pentru modernizarea rețelei de distribuție a energiei electrice*, bugetul menționat de 1,103 mil euro, având ca sursă Fondul pentru Modernizare, este subdimensionat, fapt evidențiat și în ultima situație publicată pe site-ul Ministerului Energiei¹, în care sunt incluse 91 de proiecte cu o valoare a sprijinului nerambursabil de 9,248 mil lei ~1,850 mil Euro.
- **Finanțarea P&M și stimularea capitalului privat** – Întrucât majoritatea celor 77 P&M are drept sursă de finanțare capitalul privat, apreciem necesar un plan de măsuri pentru stimularea investițiilor operatorilor privați prin asumarea țintelor propuse prin PNIESC, precum și o analiză a riscurilor și oportunităților în ceea ce privește finanțarea P&M-urilor din surse private. În speță, PNIESC ar trebui să ofere răspunsuri următoarelor întrebări legate de finanțare:

¹ <https://energie.gov.ro/wp-content/uploads/2024/01/Situatie-actuala-programe-cheie-Fondul-de-Modernizare-Program-Cheie-3-09.01.2024.pdf>

- Cum vor fi determinați investitorii privați să investească în capacități de producție RES și în instalații de stocare a acestora?
 - Cum vor fi determinați proprietarii clădirilor să le renoveze în scopul îmbunătățirii eficienței energetice?
 - Cum vor fi determinați consumatorii casnici, autoritățile locale și companiile să investească în pompe de căldură?
 - Cum vor fi determinate persoanele fizice să revină la un sistem de încălzire/răcire centralizat după ce au investit în sisteme de încălzire individuale?
- **Energie Regenerabilă** – Remarcăm o lipsă a corelării Țintelor referitoare la sursele de energie regenerabilă la nivel național, respectiv european. Astfel, în timp ce România își asumă o țintă de cel puțin 34% RES în consumul final brut de energie până în 2030, la nivel european se dorește aplicarea unei ținte de minimum 41% (în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Directiva (UE) 2018/20012, cu ajustări în conformitate cu formula din Anexa II la Regulamentul (UE) 2018/1999) – mai mică, oricum decât ceea ce se promovează constant – cel puțin 42.5% până în 2030, putându-se ajunge, printr-un efort colectiv, chiar la 45%.

În acest sens, trebuie abordată de o manieră urgentă problema măsurilor și politicilor pe care autoritățile române le au în vedere pentru sporirea surselor de energie regenerabilă – în momentul de față orice astfel de detaliu lipsind din proiectul PNIEESC. Propunem ca România să creeze o listă clară, transparentă cu pașii premergători îndeplinirii obiectivelor europene și naționale, care să fie în mod facil accesată de totalitatea actorilor implicați din piață, pentru a putea fi ulterior aplicată în realitatea obiectivă.

- **Investiții în rețele** – În spiritul corelării cu *EU Action Plan on Grids*, PNIEESC trebuie să includă angajamente ferme în relație cu investițiile în rețele, care ulterior să faciliteze aportul sporit al capacităților centralizate de producție a energiei din surse regenerabile (solar, eolian), aportul substanțial al capacităților din surse regenerabile instalate la prosumatori, cu fluxuri de energie bidirecționale și utilizare a rețelei de către aceștia ca instrument de "stocare" a energiei, precum și implementarea la scară largă a mobilității electrice și a infrastructurii aferentă acestora. Obiectivul stabilit prin PNIEESC pentru anul 2022 privind creșterea puterii instalate în noi capacități de producere a energiei electrice din surse regenerabile (+ 1.816 MW), nu a fost atins decât în proporție de 0,64% astfel că, pentru atingerea noilor ținte stabilite, impactul asupra rețelelor de distribuție va fi semnificativ.

Similar, este necesară o abordare de ansamblu a rețelelor pentru a putea atinge toate obiectivele tranziției verzi, reziliența rețelei de distribuție fiind crucială pentru îndeplinirea tuturor obiectivelor de decarbonizare și electrificare.

În contextul unui necesar de investiții fără precedent la nivelul rețelelor de distribuție pentru susținerea tranziției verzi, evidențiat și în *Action Plan for Grids*, și estimat la o valoare cu 70% mai mare până în 2030, și ținând cont de sursele actuale disponibile, apreciem că în cel mai optimist caz fondurile UE care pot fi atrase reprezintă aproximativ 20-25%, restul necesarului de investiții urmând a fi susținut prin atragerea de fonduri în condițiile pieței, într-un context de reglementare, macroeconomic nefavorabil. Totodată, la rândul ei, finanțarea investițiilor prin fonduri nerambursabile este expusă riscurilor suplimentare legate de incertitudinile asociate fondurilor UE, dincolo de controlul operatorilor de distribuție (OD), precum:

- durata perioadelor de evaluare a cererilor;
- birocrăția implicată în procesul de documentare, implementare și monitorizare;
- în afară de Fondul de Modernizare, proiectele de finanțare a programelor UE sunt fie insuficiente, fie nealiniat cu nevoile strategice de investiții și cu cele mai mari cheltuieli de capital.

Aceste constrângeri afectează capacitatea de realizare a planurilor de investiții și îndeplinirea obligațiilor de îmbunătățire a calității serviciilor de distribuție și performanței rețelei. În absența oricăror mijloace rezonabile disponibile pentru a atenua riscurile legate de fondurile UE, considerăm extrem de importantă o remunerare adecvată a activității de distribuție pentru a compensa aceste riscuri. În linie cu direcțiile de acțiune indicate de CE, este necesară o suplimentare semnificativă a fondurilor UE puse la dispoziția OD, complementată de un cadru de reglementare aliniat la noua paradigmă.

Similar, considerăm necesară introducerea unui capitol explicativ pentru activitatea de distribuție a gazelor naturale, care să evidențieze, în plus, corelarea dintre consumul de EE și cel de gaze naturale;

- **Hidrogen (P&M 2)** – Apreciem necesară includerea unui capitol special pentru accelerarea acomodării gazelor verzi, în special, a hidrogenului, în cadrul mixului energetic.

Urmărind principiul cuplării sectoriale, una dintre soluțiile disponibile pentru a maximiza gradul de penetrare a surselor regenerabile de energie în mixul energetic național este reprezentată de preluarea excedentului de energie electrică în golurile de consum la nivel național și transformarea acestuia în hidrogen.

Având în vedere proiecția din Strategia pe Termen Lung potrivit căreia ponderea energiei regenerabile cu profil intermitent în mixul de producție autohton va depăși 50%, este previzibil că volumul și recurența energiei excedentare (goluri de consum) vor crește semnificativ. Din acest punct de vedere, hidrogenul reprezintă tehnologia care asigură cuplarea sectorială dintre energie electrică și gaze naturale, exploatând potențialul României de producție de energie electrică din surse regenerabile, care nu poate fi tehnic valorificat din cauza necesarului semnificativ de lucrări de întărire sau extinderi de rețea de electricitate (după caz).

În plus, având în vedere că în momentul de față România are oportunitatea de a deveni parte în cadrul programelor specifice conturate la nivel european, plasându-se într-o poziție favorabilă vizavi de potențialul extins pe care-l are în producția de hidrogen verde/hidrogen cu amprentă redusă de carbon, pe termen lung putând deveni chiar un potențial exportator, se impune un cadru de reglementare pregătit și adoptarea unei metodologii clare de certificare, care să stabilească totalitatea regulilor ce trebuie respectate – vizate fiind producția, stocarea, transportul, comercializarea hidrogenului.

Recomandăm o analiza raportată la întregul lanț de producție a hidrogenului – pornindu-se de la producție, având în considerare inclusiv oportunitățile de a produce electroliizoare în România și de a atrage investitori pe acest segment – în momentul actual putând fi observată o cerere foarte mare pentru aceste echipamente, care, însă, beneficiază de termene de execuție/livrare semnificative – concretizate prin întâzieri în implementarea planurilor de dezvoltare a capacităților de producție de hidrogen regenerabil/hidrogen cu amprentă redusă de carbon. În

acest sens trebuie asigurată eliminarea potențialelor blocaje, care pot veni cu o etichetă de preț mare, în timpul dezvoltării proiectelor și construcției pieței din jurul hidrogenului.

În ceea ce privește transportul care utilizează direct hidrogenul, România se află la început de drum, fiind necesară pe de o parte adoptarea unui cadru de reglementare aferent, cu accent pe norme care să întărească dezvoltarea infrastructurii, și pe de cealaltă parte impunându-se finanțarea infrastructurii de transport și distribuție a hidrogenului.

Dezideratul utilizării hidrogenului în sistemul energetic trebuie să permită realizarea atât prin utilizarea hidrogenului din surse regenerabile, cât și printr-o eventuală utilizare a hidrogenului cu emisii scăzute de dioxid de carbon (precum este definit în „*Methodology for determining greenhouse gas emissions savings from renewable liquid and gaseous transport fuels of non-biological origin and from recycled carbon fuels*”, 10/02/2023), având în vedere potențialul țării noastre (care va rămâne unul dintre puținii producători de gaze naturale în Europa) de a deveni producător de hidrogen cu emisii scăzute de carbon nu numai prin electroliză, dar și având la bază gazele naturale, prin tehnologii care să limiteze amprenta de carbon a hidrogenului. Acest tip de tranziție menționat va duce la o creștere inutilă a capacităților de producere a energiei RES și a consumului de energie – ceea ce nu se reflectă clar în capacitatea instalată. În cazul centralelor CCGT, dacă energia electrică din surse regenerabile este transformată în hidrogen, ~60% din energie se pierde prin conversie. Prin aceste conversii succesive, doar 0,32 MWh sunt produși din 1 MWh energie RES produsă inițial prin arderea hidrogenului. Acest lucru nu este în conformitate cu principiile de eficiență energetică, transformând tot sistemul într-unul mai costisitor și mai intens din punct de vedere al consumului.

Pe scurt, pentru valorificarea potențialului României în ce privește producția de hidrogen verde/hidrogen cu amprentă redusă de carbon, se impune:

- adoptarea unui cadru de reglementare clar;
- asigurarea unei perioade de tranziție a proiectelor în procesul spre implementare;
- alocarea de resurse – PNRR nu este suficient, susținând doar proiecte foarte mici;
- asigurarea unui cadru investițional atractiv – cu luarea în considerare a următoarelor stimulente:
 - o ajustarea/eliminarea taxei pe monopol impusă operatorilor de rețea pentru cantitățile de gaze verzi injectate în rețea;
 - o ajustarea/eliminarea redevenței aplicate în prezent operatorilor de gaze naturale, exclusiv pentru cantitățile de gaze verzi vehiculate prin rețelele de transport și distribuție;
 - o asigurarea unei rate de rentabilitate corespunzătoare investițiilor arondate rețelelor de transport și distribuție capabile să preia gaze verzi, în perspectiva Perioadei a V-a de Reglementare;
 - o asigurarea unui mix de linii de finanțare sub formă de grant și împrumut, în special pentru utilizările de hidrogen cu eficiență economică ridicată (transport naval, injecție în rețeaua de gaze naturale, procese petrochimice de rafinare, producția de îngrășăminte sau procesul de producție al oțelurilor),.
- nu în ultimul rând, pentru a beneficia de avantajele pe care utilizarea acestei tehnologii le aduce, dar și ținând cont de restricțiile de ordin tehnic și economic pe care le implică transportul hidrogenului, este necesară crearea unui hub în apropierea orașului

Constanța, centru important al producției RES, pentru lichefierea hidrogenului, inițiativă care ar crea oportunitatea de dezvoltare a hidrogenului în unul dintre cele mai bune utilizări a acestui gaz din punct de vedere al eficienței economice, anume amestecat în motoare alimentate de nave cu GNL, amoniac sau LOHC sau celule de combustibil;

- **Combustibilii din surse regenerabile de origine nebiologică (RFNBO)** – Este crucial să se stabilească un sub-obiectiv pentru biocombustibilii avansați și RFNBO în sectorul transporturilor – având în vedere importanța sporită pe care aceste elemente o vor dobândi în viitorul apropiat, doar prin intermediul unei astfel de măsuri putându-se asigura de o manieră corespunzătoare conformitatea cu nivelul minim RFNBO în 2030, în timp ce țintele aferente RFNBO (care, cel puțin până în 2030 se traduc prin ținte referitoare la Hidrogenul verde) din România ar trebui să fie aliniate cu cele la nivel de UE.

Țintele propuse momentan de România sunt extrem de ambițioase fără a beneficia, însă, de o bază solidă de plecare (cadru de reglementare, fonduri suficiente etc). În ceea ce privește legislația aplicabilă – subliniem aspectul conform căruia pe lângă armonizare este necesară și simplificarea ei, astfel încât proiectele să poată fi implementate mult mai rapid / ușor – în special prin susținerea unui proces eficient pentru colectarea și utilizarea de către operatorii economici a materiilor prime deja menționate în Directiva RED II, dar și a materiilor prime ce ar putea fi adăugate prin transpunerea RED III. Din această perspectivă, recomandăm ca ținta minimă de 1% RFNBO să fie impusă începând cu anul 2030.

- **Stabilirea unei ținte obligatorii privind injectarea și stocarea de CO2 pentru industria de petrol și gaze (P&M 8)** – Considerăm că măsura nu este aproape deloc definită, astfel că recomandarea noastră este de a stabili în mod clar, transparent, o serie de ținte realizabile în orizontul de timp definit (având în vedere că România este la început de drum privind tehnologiile CCS și CCSU). Tot aici, trebuie subliniată necesitatea stimulării întregului lanț valoric al captării, transportului, utilizării și stocării CO2. Stabilirea unei ținte pentru capacitățile de stocare (care reprezintă doar o componentă a lanțului valoric) este departe de a fi suficientă pentru dezvoltarea cu succes a acestei noi arii de activitate și a acestei industriei, aflate într-un stadiu incipient (și care se confruntă cu provocări semnificative în dezvoltare, din rațiuni comerciale și tehnice) la nivel global, nu numai pentru țara noastră.

De asemenea, estimarea unei traiectorii indicative în 2025 pentru acest punct este nerealistă, deoarece nu vor exista proiecte de stocare CO2 operaționale în acest orizont de timp, având în vedere durata de dezvoltare a acestui tip de proiecte (8-10 ani). Recomandăm crearea unui cadru legislativ simplu, care să susțină implementarea rapidă și facilă a noilor tehnologii, în timp ce construirea unei scheme de finanțare din fonduri publice (suficiente pentru a ajuta operatorii economici) rezidă în alt element ce se impune a fi luat în considerare, urmând ca măsurile luate în acest sens să se aplice fie introducerii unor tehnologii noi sau eficientizării celor existente.

- **Îmbunătățirea gestionării reziduurilor agricole (P&M 10)** – Pentru a putea beneficia la maximum de reziduurile agricole produse pe teritoriul României, măsura ar trebui să își propună nu doar utilizarea lor ca sursă directă de energie de către fermieri și pentru hrănirea animalelor, ci și ca materii prime pentru producția de biocombustibili lichizi și biogaz. Transpunerea RED III poate include o listă extinsă de materii prime pentru biocombustibili avansați sau proveniți din deșeuri. Soluția expusă ar avea și un scop secundar, promovând economia circulară în România;

- **Înlocuirea combustibililor convenționali cu SRE în industriile prelucrătoare (P&M 39) –** Vizavi de acest aspect, se impune indicarea fondurilor europene sau a fondurilor naționale pentru susținerea necesară implementării. Efortul tranziției către o energie curată este unul colectiv, iar operatorii economici trebuie susținuți cu fonduri pentru a putea transpune în realitate tehnologiile necesare decarbonizării.

În același timp, la P&M 39 – unde sunt, de altfel, prevăzute înlocuiri ale combustibililor fosili (petrol / cărbune) și reducerea utilizării gazelor naturale – nu există planuri și măsuri concrete pentru producția de hidrogen și a volumelor necesare pentru industrie. Recomandăm alinierea acestui capitol cu Strategia de Hidrogen, care a încorporat aceste date.
- **Creșterea ponderii autovehiculelor de transport pasageri/marfă alimentate cu combustibili alternativi (P&M 42 / 45) –** Momentan România nu beneficiază de lanțul valoric, respectiv de infrastructura necesare pentru utilizarea hidrogenului direct la pompă, iar ideea ca țintele de 25% și 35% din flota de vehicule să fie pe bază de hidrogen reprezintă un obiectiv mai mult decât ambițios. Recomandăm ca măsura să menționeze o țintă intermediară pentru anul 2030 și să includă un procent mai mare din flota de vehicule care să funcționeze pe bază de biocombustibili, eventual produși cu ajutorul hidrogenului verde. În plus, subliniem că este necesară crearea unor acte normative și de reglementare care să promoveze de o manieră activă dezvoltarea infrastructurii.
- **Dimensiunea cercetare, inovare și competitivitate –** Apreciam că sunt necesare clarificări privind măsurile concrete ce urmează a fi implementate pentru creșterea numărului de cercetători, doctoranzi și cercetători-lider, respectiv pentru mobilizarea întreprinderilor spre inovare. Recomandăm detalierea acestui capitol, cu indicarea bugetelor anuale alocate, precum și a surselor de finanțare, fiind de interes pentru companii. Spre exemplu, doar mențiunea "dublă față de cea atrasă în Horizon 2020 (500 milioane EUR între 2022 și 2027)" nu este suficientă;

În momentul de față, trebuie să utilizăm toate resursele disponibile în perioada de tranziție, urmărind totodată investițiile necesare, scopul final vizat fiind ca anul 2030 să ne găsească pregătiți, România putând fructifica rolul important pe care-l va dobândi la nivel european.

În acest sens, se impune parcurgerea unui proces privind detalierea surselor de finanțare publice (fonduri europene, bugetul de stat), urmând să se stabilească bugetul alocat pentru implementarea acestor măsuri. În plus, adoptarea actelor normative indicate anterior trebuie însoțită de metodologii/mecanisme de implementare/norme și de un nivel de penalități ce descurajează practicile nealiniate cu strategia României de decarbonizare. Este imperios ca toate aspectele reiterate anterior să fie revizuite și reglementate de o manieră corectă până în luna iunie 2024, ca România să aibă șansa de a-și păstra poziția stabilă dobândită în context european și, totodată, de a progresa.

Vă mulțumim pentru atenția acordată și vă asigurăm că puteți conta pe sprijinul AmCham România și al companiilor membre în demersurile privind implementarea angajamentelor și investițiilor asumate în plan strategic în direcția transformării sectorului energetic în spiritul tranziției verzi.

Cu stimă,

Dinu BUMBĂCEA

Președinte al Comitetului pentru Energie
AmCham România